

[Ministeren for Grønland.]

syntes, det var for ringe en indflydelse at give landsrådet. Nu vil jeg gerne erindre om, at de faglige organisationer i Grønland, fiskernes og fangernes organisation og de to organisationer på arbejdsmarkedet, arbejderne og arbejdsgiverne, hver har et medlem i direktoratet — hvis det nu bliver det navn, vi skal bruge — således at den grønlandske indflydelse nok er tilgodeset ganske stærkt i betragtning af, at også de fødte medlemmer jo da bor i Grønland og står i et nært samarbejdsforhold til landsrådet og de øvrige instanser, ikke mindst på skoleområdet.

Der er ikke ved lovforslaget, siger jeg i anledning af det ærede medlem hr. Carl P. Jensens øvrige bemærkninger, taget stilling til selve uddannelsens indhold, men kun til administrationen af erhvervsuddannelsen.

Jeg er ganske enig med det ærede medlem hr. Svend Haugaard og glad for, at det ærede medlem understreger, at det er en meget væsentlig nydannelse, at vi nu får mulighed for at ansætte konsulenter til hjælp for de erhvervsdrivende i Grønland. Det er meningen, at de også skal kunne bistå tilvandrede erhvervsfolk, men det er nok rigtigt, at der først og fremmest er tænkt på grønlænderne. Jeg nævner det i anledning af det ærede medlem hr. Vivikes bemærkninger. I alt fald er det rigtigt, når det er fremhævet fra flere sider, at der er et ganske overordentlig stort behov derfor, og jeg tror, at det vil komme til at vise sig at være meget nyttigt, at vi har fået dette med.

Jeg takker også det ærede medlem hr. Rosing såvel som de øvrige ordførere for tilslutning. Denne førstebehandling giver mig en forhåbning om, at vi kan få denne lov ført igennem, uden at det behøver at tage alt for lang tid. Jeg vil naturligvis gerne have den sat i kraft så snart som muligt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg

det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om nedlæggelse af hjemmевærnet [af Morten Lange m. fl.]

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. IV) findes i tillæg A. sp. 1439, fremsættelsen i tidenden sp. 1200).

Forslaget sattes til forhandling.

Forsvarsministeren (Ninn-Hansen): Det bedste, jeg kan sige om forslaget, er, at det er særdeles kort og klart. Det korte understreges af indholdet: forslaget fylder 1½ linje, bemærkningerne det samme, og begrundelsen for, at de 70.000 hjemmевærnsmedlemmer skal træde ud i uvirksomhed, er på 20 linjer, så kort er det i hvert fald.

Jeg har forstået den meget korte fremsættelsestale således, at hr. Morten Lange ikke ved denne lejlighed ønsker at diskutere vor forskellige stilling til forsvarsspørgsmålet, og jeg kan give ham ret i, at det ikke har noget særligt formål. Vi bliver nok ikke enige på noget tidspunkt i den sag og er det i hvert fald ikke nu.

Jeg har forstået begrundelsen sådan, at det ikke så meget er et spørgsmål, om man ønsker et forsvar eller ej, men at forslagsstillerne begrundelse for at ville nedlægge hjemmевærnet er, at man ikke tillægger det nogen militær værdi. Heri er jeg ganske uenig med forslagsstillerne. De opgaver, som påhviler hjemmевærnet, drejer sig især om bevogtnings-, sikrings- og overvågningsopgaver, der må løses under alle omstændigheder, hvis man ønsker at have et beredskab. Ifølge hjemmевærnsloven er hjemmевærnet en del af det militære forsvar og deltager som sådan i løsningen af de opgaver, der påhviler værnene. Som særlig vigtige opgaver for hjemmевærnet i denne forbindelse skal jeg nævne beskyttelsen af de civile anlæg, der i krigstid vil være af vital betydning for samfundet, såsom elværker, vej- og jernbaneknudepunkter og telekommunikationsanlæg. Hjemmевærnet må jeg derfor betragte som et meget vigtigt led i det mili-

[Forsvarsministeren.]

tære forsvar. Det har en betydningsfuld placering i vort samlede beredskab og er af overordentlig stor betydning for vor overlevelsessevne i krigstilfælde. Dets eksistens og styrke indebærer således en væsentlig aflastning såvel af de stående styrker som af mobiliseringsstyrkerne.

Jeg mener ikke, den stedfundne udvikling har ændret hjemmeværnets betydningsfulde placering som et led i det militære forsvar. Med den våbentekniske udvikling, der har fundet sted i de senere år, er dets betydning snarere vokset. Mulighederne for at landsætte styrker bag felthæren eller på og bag vore kyster er blevet stærkt forøget, ikke mindst efter helikopterens fremkomst på krigsskuepladserne. På grund af hjemmeværnets allestedsnærværelse vil netop dette være i stand til hurtigt og effektivt at blive indsat mod sådanne styrker. Hurtigheden kommer bl. a. deraf, at hjemmeværnsfolkene opbevarer deres våben og ammunition hjemme.

Jeg skal ikke komme længere ind på disse betragtninger. Hvis forslagsstillerne ønsker et udvalg, vil jeg derimod meget gerne komme med yderligere oplysninger, der kan understrege betydningen af hjemmeværnets rent militære opgaver.

Men hertil kommer, at hjemmeværnet også står som et udtryk for viljen til at forsvare sig, og alene herved bidrager det på afgørende måde til at skabe troværdighed om forsvaret og om, at man vil anvende forsvaret i en given situation. Dermed medvirker det stærkt til at opfylde forsvarets primære mission: at forhindre, at krigshandlinger imod os overhovedet kan forekomme. Jeg synes også, at dette, at hjemmeværnet består af frivillige, er med til at understrege ikke mindst det sidste, jeg nævnte her. Dette, at så mange mennesker, de ca. 70.000, det her drejer sig om, vil anvende deres fritid til et forsvar, synes jeg fremhæver hjemmeværnets betydning.

Det forslag om nedlæggelse af hjemmeværnet, som hr. Morten Lange og partifæller har fremsat, vil derfor ikke efter regeringens opfattelse være acceptabelt, hvad forslagsstillerne vel heller ikke havde ventet. Hvis vi fulgte forslagsstillerne, ville det medføre, at vi skulle fremsætte andre lovforslag her i

tinget om, hvad der skulle erstatte hjemmeværnet og udgøre et andet lokalforsvar, og det ville igen betyde, at vi ville få stærkt forøgede forsvarsudgifter, idet hjemmeværnet jo er et værn, der er billigt, set på baggrund af dets betydning og hele effektivitet. I indeværende finansår anvendes ca. 90 mill. kr. til hjemmeværnet. Det vil sige, at kun 3 pct. af de samlede forsvarsudgifter anvendes til dette formål. Derfor mener jeg ikke, der er noget rimeligt i at tale om, at man kunne opnå besparelser ved at nedlægge hjemmeværnet — medmindre man med dette forslag ville nedlægge hele forsvaret, for så må jeg selvfølgelig erkende, at der ville være besparelser forbundet med det. Men så er jeg tilbage i det, som jeg regnede med at vi ikke skulle diskutere ved denne lejlighed.

Det fremsatte forslag må på denne baggrund betragtes som urealistisk, og det er også i strid med regeringens sikkerhedspolitik. Hjemmeværnet er efter min opfattelse en uundværlig del af vort samlede forsvar, og regeringen kan derfor ikke medvirke til gennemførelse af forslaget.

Kjeld Olesen: Det er velkendt, at socialistisk folkeparti ønsker forsvaret afskaffet — vi skal afruste. Men jeg synes alligevel, det er en ejendommelig måde, det konkrete forslag kommer frem på, og et ejendommeligt tidspunkt. Jeg synes i og for sig også, at nogle af begrundelserne er ejendommelige. Man kan spørge: hvad bliver det næste? Vil man til næste år foreslå, at søværnet skal afskaffes? Vil man til næste år foreslå, at forsvaret skal nedlægges på Fyn? Vil man afskaffe kanoner over en vis størrelse, eller hvad bliver det næste? Man kunne efter min mening lige så godt have skrevet i fremsættelsen: „Dette forslag fremsættes, fordi kommunisterne har været der. Når de taler ilde om hjemmeværnet, må vi også gøre det, og så skal vi helst give den en tand til.“

Jeg kan ikke lade være med ved første behandling af dette forslag at tænke tilbage på en lejlighed sidste år, hvor en partifælle til hr. Morten Lange stod på denne talerstol og kom med meget forargede bemærkninger om socialdemokratiet som oppositionsparti, så forargede, at det var gribende at høre på, især for regeringspartierne ordførere. Når jeg ser dette forslag, så rinder den tanke mig

[Kjeld Olesen.]

i hu, at lidt mindre moralsk forargelse over det at være i opposition og måden, man er det på, måske kunne være på sin plads.

Der står i begrundelsen bl. a., at det umiddelbart er særdeles tvivlsomt, om hjemmeværnet har realiseret den målsætning, hvorefter det blev grundlagt. Jeg spørger: hvad var målsætningen? Det var vel, at et bredt udsnit af befolkningen skulle indgå i forsvaret. Man har kunnet fastholde den udelukkende gennem en frivillig ordning. Man har også formået indtil nu at skaffe det tilstrækkelige antal medlemmer.

Jo, siger man så: korpset medvirker til en udviklet militarisering af folket. Det er efter min mening også en af disse gådefulde bemærkninger. Man anvender ordet „korpset“, og der er rig lejlighed til associationer. Man kunne lide at spørge, om det er sådan, at schweizerne ligefrem fremstår som et militariseret folk. Forsvaret i Schweiz er jo hovedsagelig bygget op på det, der er det grundlæggende i selve hjemmeværnstanken. Det at være militaristisk er vel i første række en indstilling, og jeg håber, jeg kan være enig med forslagsstillerne i, at noget sådant trives dårligt herhjemme.

Det, jeg synes nærmest kunne være en fare, når vi taler om disse ting, er, om forsvaret bliver en særlig enklave, men netop det, at vi har et hjemmeværn, medvirker til at nedbryde sådanne grænser. Det består af folk, der til daglig passer deres arbejde.

Ja men findes der ikke militarister i hjemmeværnet? Findes der ikke højrevendte kræfter? Jo, det gør der da ganske givet. De findes der også, ligesom der findes folk med en lang række andre indstillinger, sådan som det nu engang må være, når der er tale om et bredt udsnit. Det vigtige er, synes jeg, at der heller ikke i fremtiden bliver tale om slagside, men det er igen et spørgsmål om, hvordan vi herinde debatterer hjemmeværnet. Jeg mener selvfølgelig, at hjemmeværnet skal kritiseres, når det har kritik behov, men jeg mener også, at hjemmeværnet som sådant skal have en fair behandling.

Jeg synes ikke, dette forslag er et udtryk herfor. Efter min mening er det sådan, at gennemsnitsmedlemmet af hjemmeværnet ikke ofrer sin fritid, fordi han synes, det er morsomt. Gennemsnitsmedlemmet af hjem-

meværnet er ikke krigsliderligt, men er kommet til sin erkendelse efter moden overvejelse. Jeg har ikke indtryk af, at det er tilfældet med dette forslag.

Knud Østergaard: Det er gud ske lov i dette land tilladt at have forskellige opfattelser. Det er brydning og gæring, som udgør demokratiet, og som er baggrunden for demokratiet. Føler vi os som demokrater og som civiliserede mennesker, kan vi kun respektere idealer og meninger, der går på tværs af vore egne. Råhed, vold og brutalitet er vederstyggeligt, uanset formålet og hvem der anvender det, mens argumentet i bred udstrækning er nødvendig næring for samfundets sundhed.

Tro mig, når jeg som en, der mener at kende hjemmeværnet godt, siger, at den opfattelse af vort samfund, jeg her har beskrevet, er den væsentligste årsag til, at de 70.000 frivillige gennem hjemmeværnet uden betaling stiller deres tid og kræfter til rådighed for vort lands forsvar. De forsager rundstykkerne søndag morgen, og de bruger en friaften midt i ugen. De tager mod hån og forsøg på latterliggørelse, fordi de mener, de gør nytte. De opfatter deres lille bidrag, som de selv finder umådelig småt, som nyttigt i den store sammenhæng. De er demokrater, og de vil gøre, hvad de kan for fortsat at leve som demokrater.

Jeg kan godt sige til socialistisk folkeparti, at ingen i hjemmeværnet har noget større ønske, end at hjemmeværnet var overflødig. Og må jeg tilføje: mit eget parti har den samme opfattelse. Det konservative folkeparti ønsker ikke forsvaret for forsvarets skyld eller hjemmeværnet for hjemmeværnets skyld. Det, mit parti ønsker, er en verden i frihed og uden frygt.

På de givne vilkår har hjemmeværnet i over 20 år bidraget til en sådan verden. Jensen og Larsen og Hansen har ved deres indsats, ved det beredskab, de udgør, ved den styrke, de har sørget for, at hr. Morten Lange, hr. Kurt Brauer og hr. Ømann hver aften trygt kan lægge hovedet til puden. De har sørget for, at de tre samme forslagsstillere roligt kan tage deres søndagsmorgensøvn. Der er andre, der våger for dem og sikrer, at de udhvilede op ad formiddagen kan gå i gang med at udarbejde urealistiske, men iøjnefaldende forslag, som det her fore-

[Knud Østergaard.]

liggende med betegnelsen nr. IV er et typisk eksempel på. Mit parti har en anden opfattelse af vort lands situation og kan derfor ikke for nærværende medvirke til forslaget gennemførelse.

Det ville dog nok være forkert at forlade denne talerstol uden at øje hr. Morten Langes skriftlige fremsættelsestale igennem, om hvilken det eneste gode, man kan sige, er, at den er kort.

For det første — og jeg er ked af at måtte sige det — er sætningsopbygningerne så ulogiske og sproget så dårligt, at man som far ville fortvivle, hvis ens 16-årige datter eller 14-årige søn præsterede noget tilsvarende i sin fristil. Det hedder:

„Den pågældende frivillige militære organisation blev oprettet efter 2. verdenskrig som en art fortsættelse af modstandsbevægelsens virke.“

Jeg ved ikke, hvordan en organisation kan sammenholdes med et virke. Det fortsætter:

„Uanset hvordan man i øvrigt ser på Danmarks forsvar, er det umiddelbart særdeles tvivlsomt, om dette værn har realiseret den målsætning, hvorefter det blev grundlagt.“

Som om disse to sætninger overhovedet indholdsmæssigt kunne kombineres.

Dernæst gør forslagsstillerne sig skyldige i en fejlbedømmelse, når de med udtrykket:

„... mere end tvivlsomt, om en sådan forud organiseret modstandsstyrke overhovedet har en mulighed for at løse en forsvarsopgave“,

bevæger sig ind i en militær terminologi på et Jens Lyn- eller Ridder Rap-grundlag, ganske som hvis en anden én frisk og frejdigt spiste fluesvampe i den tro, at det var champignons. Forsvar i militær forstand betyder kamp mod en angriber, eventuelt til sidste patron og til sidste mand. Det er hjemmeværnet ikke egnet til og ikke udrustet til. Hjemmeværnets store betydning for det samlede forsvar ligger først og fremmest i dets meget høje beredskab og i dets store

muligheder for at overvåge, at være øjne til vands, til lands og i luften, at bevogte vigtige installationer og på forskellig vis støtte vore tre værn i den forsvarskamp, som de og kun de kan føre.

Guerillakampen, som forslagsstillerne hentyder til, er noget sekundært. Det er det krigsforebyggende eller, hvis man bedre kan lide et andet ord: fredsbevarende, som er det primære, og som gør hjemmeværnets tilstedeværelse så umådelig vigtig for os alle. Men netop heri ligger måske forskellen mellem SFs og mit partis opfattelse, idet socialistisk folkeparti ved at tale om „organiseret modstandsstyrke“ går ud fra som givet, at Danmark bliver besat. Det konservative folkeparti har tilrettelagt sin forsvarspolitik og derfor også sin positive indstilling over for hjemmeværnet ud fra den forudsætning, at det er muligt at undgå en besættelse.

Hr. Morten Lange synes måske, at sådanne betragtninger mere er militære end politiske. Er det tilfældet, er det, fordi hr. Morten Lange, som jeg har omtalt, i sin forelæggelsestale selv har valgt en stilling som militærsagkyndig. Men det er også fra min side ment som en fortsættelse af de fornuf-tige og saglige drøftelser, som blev ført i det folketingsudvalg, der for 2 år siden behandlede loven om hjemmeværnet. Det er jo ikke praksis at referere her fra denne talerstol, hvad der debatteres under udvalgs møder, og jeg skal heller ikke gøre det ved denne lejlighed. Men jeg kan ikke nære mig for at underrette det høje ting om og sige til hr. Morten Lange, at havde hans partis repræsentant givet møde bare en enkelt gang i det udvalg, der arbejdede med hjemmeværnsloven, ja, da havde der været mulighed for at udarbejde en forelæggelsestale, der, om end den ikke var sprogligt bedre, i hvert fald var sagligt bedre end det, som foreligger her til forslag nr. IV.

Mit parti kan altså ikke medvirke til dette forslags gennemførelse. Jeg håber, det er fremgået af de bemærkninger, jeg har fremført.

Arne Christiansen: Med en uges mellemrum er hjemmeværnet nu bragt til debat i denne sal. Først var det et kommunistisk forslag, der fik sin fortjente skæbne, da et overvældende flertal fejede det af bordet i sidste uge. I dag følger SF kommunisterne op med henblik på — sådan må jeg i hvert fald læse forslaget og bemærkningerne til det — dels at takkes de ekstreme kræfter på venstre fløj i dansk politik, dels og åbenbart at miskreditere dansk forsvar og dansk forsvarsvilje.

Hensigten synes ganske vist tilsløret af udtalt tvivl om specielt hjemmeværnets effektivitet og betydning. Herom har ministeren allerede udtalt sig, så jeg skal ikke gå nærmere ind i en beskrivelse af dets militære og forsvarsmæssige værdi. Men yderst ejendommeligt synes jeg det bliver, når forslagsstillerne skyder dette brede folkelige værn militaristiske tendenser i skoene. Selv SF må dog være bekendt med den betydelige informationsaktivitet, der finder sted inden for hjemmeværnet, en mødeaktivitet og en mødeform, der ligger fjernt fra det militære og det militaristiske, og som vidner om en åbenhed over for nye tanker, som man godt kunne ønske i andre kredse af befolkningen. Vi møder da også ved disse møder ude omkring SF-talsmænd. Vi møder dem som deltagere i disse diskussioner, så det kan vel ikke være helt fremmed for forslagsstillerne, at noget sådant foregår. Der ligger her en stadig fornyelse af den forsvars- og udenrigspolitiske debat her i landet, og denne mødevirksomhed, denne informationsaktivitet, sikrer også, at hjemmeværnet ikke bliver noget statisk, som det antydes i forslaget og i bemærkningerne til dette. Der ligger i denne del af hjemmeværnets virksomhed, som måske ikke altid kommer ud til den store, brede befolknings kendskab, noget forebyggende, noget, der gør landets forsvarsvilje troværdig.

Man ser også fra SFs side ganske bort fra, at hjemmeværnet i de 21 år; det har bestået, har haft mere end $\frac{1}{4}$ million frivillige i sine rækker og til stadighed ret stabilt har fra 60.000 til 70.000 medlemmer, rekrutteret fra alle aldersgrupper, ikke mindst fra de grupper, der i dag, 25 år efter krigen, ikke har nogen forbindelse med eller personligt kendskab til den modstandsbevægelse, hvori hjemmeværnet har sin rod. De frivillige

kommer fra alle lejre i det demokratiske Danmark, fra arbejdspladserne i by og på land. Tilgangen i disse år sker ikke mindst fra arbejdernes, funktionærernes og de yngre landmænds rækker. Hjemmeværnet er derfor nu som op gennem de 21 år bekræftelsen på og vel den væsentligste garant for forsvarsviljen i befolkningen og for de demokratiske traditioner, som så ofte drages ind i debatten, når forsvaret i almindelighed drøftes.

Dette det mest demokratiske element i dansk forsvar vil SF nu have afskaffet. Hvilke reaktioner, hvilke følelser, fremkalder nu et sådant forslag hos hjemmeværnets medlemmer og hos befolkningen i almindelighed? Ulykkeligt ville det være, om det spredte tvivl og usikkerhed. Det er heldigvis ikke tilfældet, tværtimod. Disse ugers politiske nålestik — for andet tror jeg ikke det kan blive til, når det skal vurderes på lidt afstand — synes at få en virkning, som forslagsstillerne næppe har tilsigtet. Således kunne hjemmeværnsdistrikt Haderslev meddele, at dagen efter, at kommunisterne — eller rettere kommunisten — havde hentet sit tordnende nej i dette ting, lå der 72 optagelsesbegøring på distriktets bord. Det er interessant at se, hvorledes de fordeles sig. Der var 34 pct. ufaglærte arbejdere og 15 pct. faglærte; der var 15 pct. funktionærer, 27 pct. landmænd samt fire selvstændige erhvervsdrivende og fem lærlinge blandt de 72, der søgte optagelse i distrikt Haderslev i sidste uge. Andre distrikter landet over kan melde om lignende reaktioner.

Dette er altså befolkningens svar på forslag som det, der i dag er til behandling her i tinget. Til dette svar skal jeg kun føje, at venstre naturligvis ikke kan medvirke til at gennemføre det.

Bilgrav-Nielsen: Jeg skal ikke ved denne lejlighed gå ind i nogen egentlig principdebat om forsvaret. Fremsettelsen af det socialdemokratiske forslag her i tinget i går lader formode, at der inden længe vil blive anledning til en sådan debat. Men jeg vil gerne gøre et par bemærkninger i anledning af det foreliggende forslag.

Som det vil være tingets medlemmer bekendt, har det radikale venstre nogen sinde været af den opfattelse, at forsvaret alene kunne være et tilstrækkeligt bidrag til

[Bilgrav-Nielsen.]

sikkerhedspolitisk stabilisering. Den opfattelse har vi stadig. Vi mener end ikke, at forsvaret i sig selv kan være det væsentligste bidrag i vores sikkerhedspolitik i det hele taget.

Men i betragtning af, at Danmark er medlem af NATO, er et vist forsvarsberedskab nødvendigt, og i den situation foretrækker det radikale venstre, at vægten i så høj grad som overhovedet muligt er lagt på det klart defensive. Hjemmeværnet må vist siges at være den mest defensive del af forsvaret, og det kan derfor forekomme noget underligt, at forslagsstillerne først og fremmest ønsker, at netop dette led i forsvaret skal afskaffes.

Der er naturligvis problemer knyttet til opretholdelse af et hjemmeværn, som der i øvrigt er problemer ved opretholdelse af forsvaret i det hele taget. Der er ting, som man efter det radikale venstres opfattelse med held kunne kigge lidt nærmere på i et udvalg. Jeg tænker her på, at der uheldigvis og beklageligvis er sket visse episoder med hjemmeværnsvåben, som vi ikke helt kan skubbe fra os. Jeg ved, at forsvarsministeren har skærpet reglerne for udleverede våben og er inde i overvejelser om, hvordan man også via distriktsudvalgene kan føre en nøjere kontrol med, hvem der kommer ind i hjemmeværnet. Jeg tror, vi i udvalget kunne have glæde af at høre, hvor langt ministeren er kommet i sine overvejelser, og hvilke erfaringer man eventuelt måtte have om disse ting.

Jeg tror også, vi i dette udvalg må føre en diskussion om hele rekrutteringsproblemet, hvilke krav der stilles for optagelse. Jeg mener også, vi må berøre problemet om, hvorvidt det i fremtiden skal være sådan, at både våben og ammunition opbevares hos den enkelte hjemmeværnsmand. Jeg ved, at der til dette problem hører et effektivitets-hensyn, men jeg tror alligevel, vi kunne have gavn af at diskutere dette problem i udvalget. Jeg vil gerne have bedømt, om det ikke skulle være muligt f. eks. at lade ammunitionen henligge i de depoter, der i forvejen findes ude i hjemmeværnsdistrikterne. Jeg tror i hvert fald, at en drøftelse af disse ting ville være rimelig. Jeg tror også, hjemmeværnets folk vil føle sig tilfredsstillet af, at vi på seriøs vis behandler ting, som må berøre de folk, der aktivt deltager i

dette værn, og at det i øvrigt vil interessere befolkningen, at vi kommer frem til nogle ordninger, som virker tilfredsstillende.

Jeg skal derfor, som jeg allerede har givet udtryk for, fremsætte ønske om, at vi får udvalgsbehandling af dette forslag.

Kjær Rasmussen: Jeg synes, at hr. Knud Østergaard ligesom glemte lidt, da han var heroppe og holdt sin i øvrigt meget vittige tale. Samtidig med at hjemmeværnet skal beskytte Morten Langes rundstykker — jeg forstod, at det var en af opgaverne — er hjemmeværnet også et led i hele NATO-engagementet, men det var, som om hr. Knud Østergaard glemte dette NATO-aspækt. Det er imidlertid min hovedindvending imod hjemmeværnet, og som konsekvens deraf kan jeg naturligvis kun støtte hr. Morten Langes forslag.

Hanne Reintoft: Man kan ikke lade være først at undre sig lidt over hr. Kjeld Olesens argumentation her i dag. Vi fik at vide, at hjemmeværnet bl. a. tjente som en vis garanti for, at hæren ikke blev en lukket enklave. I går fik vi en lang historie om, at der ikke var nogen som helst fare, selv om man udelukkende gik over til en hvervet hær, for, at hæren blev en lukket enklave i befolkningen. Det virkede lidt selvmodsigende.

Men når det er sagt, vil jeg sige, at vi allerede sidste uge gav udtryk for, at vi gerne ville støtte den dagsorden, SF stillede om afskaffelse af hjemmeværnet. Vi har sagt før, at tanken bag et hjemmeværn byggede på modstandskampens erfaringer som et virkeligt værn for befolkningen er forsvundet fra den organisation, der eksisterer i dag. Den vil snarere komme til at optræde som det modsatte, nemlig som en organisation, der skal benyttes mod folk, der tænker anderledes end de reelle magthavere her i landet, og det er jo faktisk ikke folket.

Men det må åbenbart have været et ømt punkt at træde på at gøre opmærksom på de uforsvarlige ting, der sker i hjemmeværnet, sker daglig. I hvert tilfælde kaldte de meget på følelserne og på ukontrollerede affektudbrud, ikke mindst hos ministeren.

Jeg må bedrøve hr. Arne Christiansen med, at de mange sympatitilkendegivelser, der åbenbart er kommet hjemmeværnet til gode, også er kommet os andre til gode, da

[Hanne Reintoft.]

også vi har modtaget en støt stigende strøm af henvendelser fra mennesker, der synes, det i og for sig er udmærket, hvis man får de uheldige elementer ud af hjemmeværnet, subsidiært får det afskaffet.

Man kan også nok undre sig over, at det ikke medfører samme voldsomme udladninger, at man helt vil afskaffe hjemmeværnet, for det er i og for sig at gå videre end blot at fjerne de notorisk kriminelle elementer, politiets integration og farligt anbragte våbendepoter. Men som sagt støtter vi meget gerne en fuldstændig afskaffelse, og hvis det kan ophidse mindre, så er det da kun glædeligt for nerverne.

Jeg ved ikke, om ministeren i dag har sundet sig så meget, at der er mulighed for, efter at vi har hørt denne rivende oprensning om vores pragtfulde demokrati, at man kunne få svar på nogle konkrete forhold vedrørende hjemmeværnet, eller om det er at gå for vidt med hensyn til de krav, man stiller til demokratiet her i folketinget. Svarene er, så vidt jeg kan se, ikke urovækkende, og hvis man ikke tør afgive dem, så må det være, fordi der er et eller andet galt.

Jeg spurgte, hvor stor en procent af det aktive hjemmeværnskorpset der virkelig bestod af frivilligt mandskab. Jeg spurgte, om kompagnichefer og andre var forpligtet til at skaffe tilstrækkelig mange frivillige, hvis de ville beholde deres post eller avancere, og endelig ville jeg gerne vide, hvor mange grupper fra politikorpset der som organiseret politi er integreret i hjemmeværnet. Jeg synes, at manglende svar på disse spørgsmål vil give et uheldigt fingerpeg om tilstandene i denne organisation.

Ordføreren for forslagsstillerne (Morten Lange): Bortset fra de to sidste ordførere, som jeg naturligvis meget gerne vil takke for deres tilslutning, kan jeg jo ikke påstå, at jeg har mødt nogen varm sympati for det forslag, mit parti har fremsat. Det havde jeg heller ikke ventet. Det er ganske klart, at hvis vi i stedet for at diskutere denne begrænsede del af det danske forsvar havde taget en total forsvarsdebat, som vi formodentlig får inden så længe, så havde det været fuldstændig tydeligt, at vort parti har et totalt andet synspunkt på spørgsmålet om betingelserne for Danmarks frihed

end dem, som bliver lagt til rette i den officielle forsvarspolitik, som har mere eller mindre bred støtte i dette ting.

Det forekommer mig derudover, at diskussionen om Danmarks forsvar har et mærkelig spøgelsesagtigt skær over sig. Men alt det kan vi jo komme tilbage til i en anden og større sammenhæng, når vi skal diskutere forsvaret ved en snart kommende lejlighed. Jeg skal derfor blot komme med nogle bemærkninger om dette forslag for at svare de ordførere, som har fremført en lang række kritikpunkter.

Jeg skal for det første om fremsættelsestidspunktet sige, at dette forslag er et led i en række af flere forslag om forsvarsspørgsmål, vi har tænkt os at fremsætte. Sidste år fremsatte vi, som man vil erindre, et forslag om forsvarets afskaffelse over en 3-årig periode, og vi har naturligvis ikke tænkt os at lade den sag ligge. Men vi forfor på samme måde, som regeringen har for skik: hvis der kommer et forslag frem, som man ikke synes giver et passende grundlag for en debat, så fremsætter man et andet for at få debatten gennemført. Nu lykkedes denne sammenkædning ikke, og derfor får vi tage debatten igen i dag.

Jeg vil gerne præcisere vore principielle synspunkter på dette afsnit af det danske forsvar. Det vil erindres, at inden 1939, hvor et forsvar af hjemmeværnstype, som man ser det for sig nu, eller skal vi sige et hjemmeværn som led i beredskabet — for nu ikke at komme til at sige et eller andet, som er militærteknisk forkert — måske havde haft væsentlig mere berettigelse, da havde man ikke oprettet et sådant korpset. Inspirationen til det er givet opstået ved erfaringerne fra modstandsbevægelsen. Der er ikke skygge af tvivl om, at det var derfra, håbet eller ideen om et hjemmeværn er udgået, og det var også i vid udstrækning modstandsbevægelsens medlemmer, der som de første trådte ind i korpset. Men det er min opfattelse, at man i virkeligheden ikke har haft noget præcist sigte med dette korpset og dets inkorporering i den samlede danske militærorganisation, og specielt at udviklingen i den grad er løbet fra det, at vi må se realistisk på spørgsmålet og ikke blot hænge os i, at det var en galant videreførelse af en galant tradition.

Et hjemmeværn kan efter min opfattelse

[Morten Lange.]

have to opgaver, man kan tænke det tillagt to opgaver. Den ene er den, som mest er blevet skildret her, at det har visse militære bevogtningsopgaver i forbindelse med at være afskrækkende for en angriber. Jeg har altid forfærdelig svært ved at se Danmark som afskrækkende for en angriber. Jeg havde nær sagt, at det mest afskrækkende, der i det hele taget er ved Danmark, det er vor forsvarsløshed, det er en så afskrækkende mangel på forsvar, vi overhovedet kan have, så en militæraktion imod os i den grad afslører angriberen som det, han er.

Den anden mission, som et hjemmeværn kan have, må være at være en forberedt modstandsbevægelse. Det forekommer mig, at det er urealistisk at tro, at det vil være gavnligt at have en forud opstillet gruppe af befolkningen, som vil have særlige muligheder for at fungere som en modstandsbevægelse i en modstandskamp i det tilfælde, at vi skulle komme ud for den ulykkelige situation, som en besættelse er. Jeg tror ikke, det er en rigtig måde at gøre det på. Jeg tror ikke, at modstandsbevægelsens medlemmer skal være forud indrulleret, det gør dem sårbare, og derfor mener jeg, at denne funktion løses dårligt ved en hjemmeværnsorganisation.

Det er ud fra de to synspunkter, det er vor opfattelse, at hjemmeværnet ikke tjener noget formål, og derfor er det vor opfattelse, at disse udmærkede mennesker, som sikkert med de bedste intentioner i langt de fleste af tilfældene — jeg skal ikke klandre medlemmerne — forsøger deres rundstykker, i virkeligheden gør dette uden nogen fornuftig og rimelig sammenhængende årsag, og at de ville tjene Danmarks forsvar, Danmarks sikkerhed, lige så godt ved at blive hjemme. Det er enkelt det, der er vores synspunkt. Jeg forstod, at hr. Knud Østergaard mente, at vi skulle snarere være taknemlige, fordi de vågede over vor tryghed, således at vi kunne sidde og æde vore rundstykker i fred. Jeg vil ganske enkelt meddele hr. Knud Østergaard, at det er min opfattelse, at jeg vil spise mine rundstykker endnu mere i fred og endnu mere i sikkerhed, den dag Danmark ikke har militært forsvar af nogen art inklusive hjemmeværnet.

Men jeg indrømmer, det er et principielt andet synspunkt end det, hr. Knud Øster-

gaard lagde til grund, og jeg forstår derfor godt, han følte sig fristet til at fungere som dansklærer, men jeg trøster mig med, at den korte ordførertale, jeg havde skrevet, måske ikke var efter hr. Knud Østergaards syntaks, men han havde forstået den, og det er i virkeligheden det, som somme tider er lidt vanskeligt, hvad angår visse fristile. Formen var muligvis ikke lige netop hr. Knud Østergaards sprogføring, men den var åbenbart forståelig nok, og det var såmænd også meningen med fremsættelsestalen.

Jeg skal ikke forlænge debatten om denne sag. Jeg skal blot antyde, at det forekommer mig, der er så mange spørgsmål i forbindelse med hjemmeværnets funktion, som vi har grund til at se på i et udvalg. Der er mange ting, vi med rimelighed kan gå ind på for at få efterprøvet, hvad egentlig målsætningen er, og om der er nogen sammenhæng med den målsætning, man har, og de faktiske realiteter, som hjemmeværnet skal have mulighed for at leve op til. Jeg tror, det vil være gavnligt at få det gjort, og jeg ville ikke undre mig, om de, som i dag meget præcist har talt imod vort forslag, når vi engang får kommet så langt ind i spørgsmålet, at vi virkelig kan vejle forskellige ting, måske ikke er helt så skråsikre på, at den opfattelse, de har, er den eneste, som er rigtig og solid.

Hvis vi endelig skal tale om, hvordan Danmark bedst væbner sig imod en omverden, som vi ved kan være pludseligt og eksplosivt onskabsfuld, så er det i stigende grad klart, at militære foranstaltninger er ikke udvejen; det er måske endog i stigende grad klart, at selv om det værste skulle hælde os, så er de militære muligheder, vi måtte have i en sådan situation, de ringeste af dem. Der er helt andre muligheder for, at de folk, som kommer til dette land uden at være indbudt, får meget præcis besked på, at de ikke er ønsket her og skal forføje sig bort. Der er helt andre metoder at gøre det på i nutiden. Jeg tror ikke på, at vi i dette land vil nå nogen som helst vegne ved at mobilisere befolkningen til et skydende forsvar. Jeg tror, det er helt andre midler, Danmark skal hævde sin selvstændighed med. Og vi har sandelig ikke nogen som helst grund til andet end at understrege, at socialistisk folkeparti mindst lige så meget som andre mennesker i dette land — vi skal

[Morten Lange.]
 ikke gøre os bedre end andre, men heller ikke ringere — vil være tilbøjelig til at sætte alt ind på at sikre dette lands selvstændighed. Men vi vil anlægge vort eget skøn over, hvilke metoder og midler der er de sikreste. Dem fremfører vi f. eks. også i et forslag som det, der foreligger her, og som jeg glæder mig over at vi dog i hvert fald har haft en diskussion om, selv om vi altså endnu ikke er nået frem til noget, der minder om enighed.

Forsvarsministeren (Ninn-Hansen): Jeg er jo i den heldige situation, at jeg kan takke betydelig flere ordførere, end forslagsstillerne kunne, og også ordførere, der repræsenterer mange flere medlemmer her i det høje ting, og det vil jeg da gerne gøre. Jeg synes, der af ordførerne — i særlig grad dem, jeg tænker på, selvfølgelig — blev holdt nogle taler, der kvalitetsmæssigt lå på en højde, der er helt i modstrid med forslaget og forslaget indhold og tendens, men det kan da kun være tilfredsstillende, at også en afvisning sker med en god argumentation.

Til gengæld synes jeg, at forslagsstillerne også her, hvor der var en lejlighed til at fremføre den, kom til fuldstændig at savne argumentation til begrundelse for forslaget. Det kan jo i sig selv begrunde, at forslaget bliver behandlet i udvalg, for så får hr. Morten Lange lejlighed til at komme med den begrundelse, han ikke er kommet med endnu. Det skulle heller ikke efter hr. Morten Langes egen opfattelse være en debat om, hvorvidt vi skulle have et forsvar eller ej, men det skulle være en påvisning af fra hr. Morten Langes side, at hjemmeværnet ikke har nogen militær værdi. Det kom fuldstændig til at mangle. Der var ingen af de betragtninger, hr. Morten Lange kom med, der kunne anses som det mindste bevis for den opfattelse, at hjemmeværnet ikke har nogen militær værdi.

Der var en interessant betragtning i hr. Morten Langes udtalelser her. Jeg forstod, at hr. Morten Lange på forhånd opgav — og det har også været sagt af andre fra SF ved andre lejligheder — et forsvar, der kunne afværge et angreb. Men hr. Morten Lange ville dog ikke mene, at man i den situation, hvor der kom en besættelse, skulle undlade at gøre noget, og det ville også undre mig;

hvis hr. Morten Lange havde den opfattelse. Derpå sagde hr. Morten Lange: hertil er hjemmeværnsorganisationen ikke egnet. Hvad er det så, hr. Morten Lange vil have? Er det en stor, hemmelig hær, der skal forberede sig til den opgave? Står det ønske ikke i fuldstændig modstrid med alle de fremsatte krav om oplysninger med hensyn til de ting, der skal være hemmelige her i landet? Må vi nu ikke få at vide for en gangs skyld: hvad er det egentlig, man vil have? Man siger, at det organiserede forsvar, det forsvar, som vi kender til og står ved, det har ingen værdi, men man skulle forberede en modstandskamp, altså noget fuldstændig hemmeligt. Vil hr. Morten Lange virkelig mene, at en regering skulle foranstalte det, oprette en sådan hemmelig hær, uden at fortælle det til nogen, og vil hr. Morten Lange så affinde sig med, at vi gjorde det, eller skal vi have de samme henvendelser, de samme spørgsmål, de samme forespørgsler, som vi har haft angående efterretningstjeneste og andre ting? Det synes jeg hr. Morten Lange skylder os et svar på.

Udvalget kan selvfølgelig også have andre opgaver. Hr. Bilgrav-Nielsen ønskede oplysninger vedrørende foranstaltninger, som bedst muligt sikrer os imod episoder, som vi desværre har oplevet nogle få af, med drab udøvet med hjemmeværnsvåben. Jeg vil gerne fremhæve, at hver gang der er sket noget sådant, har man foretaget en grundig undersøgelse dels af det, der er sket, dels med henblik på at undgå gentagelsestilfælde. Da der for et års tid siden skete et drab, blev der gennemført en ordning, hvorefter man ikke udleverede våben og ammunition til de ganske unge medlemmer af hjemmeværnet. Jeg vil gerne understrege, fordi der er kommet noget forkert ud herom, at det var hjemmeværnsledelsen selv, der ønskede denne foranstaltning. Det er fremgået af nogle oplysninger, at det i særlig grad skulle være mig, der havde ønsket det, men det var en indstilling, der fremkom fra hjemmeværnsledelsen. Jeg synes, denne indstilling var rigtig. Det samme var tilfældet efter sagen i Kolding. Hjemmeværnsledelsen var straks interesseret i at prøve på at gennemføre de bedst mulige foranstaltninger for at undgå noget sådant, og jeg er selvfølgelig ganske enig med den.

Jeg skal gerne oplyse nærmere om disse

[Forsvarsministeren.]

foranstaltninger i udvalget og også oplyse om andre ting, der kan være fremme i den forbindelse og kan have interesse for denne sag.

Fru Hanne Reintoft gjorde en bemærkning om, at der er mange følelser fremme i denne sag, jeg forstod i særlig grad for mit vedkommende, og der blev vist også sagt, at jeg havde været i ukontrolleret affekt, sådan forstod jeg det. Mine følelser vil jeg gerne have lov til at beholde for mig selv, dem har jeg vist ingen pligt til at redegøre for, heller ikke i denne sag. Jeg kan berolige fru Hanne Reintoft med, at hvis jeg befinder mig i en tilstand, som fru Hanne Reintoft opfatter som noget i retning af affekt, så er den altid kontrolleret.

Morten Lange: Jeg vil gerne takke forsvarsministeren, fordi han mente, at det kunne være en slags studiekreds til min frelse, hvis vi arbejdede fornuftigt i dette udvalg. Jeg har altså den modsatte opfattelse. Jeg har den opfattelse, at mine synspunkter i denne forbindelse er forholdsvis godt baseret på kendsgerninger, og at det måske snarere var andre ting, vi ville finde frem til, hvis vi arbejdede effektivt i udvalget. Men det får vi jo se. Derimod må jeg bekymre forsvarsministeren med et par yderligere bemærkninger.

Forsvarsministeren begyndte at fabulere — det er altid meget bekymrende, når forsvarsministre fabulerer, for det har de ikke gode forudsætninger for — om mine tanker i retning af, at jeg synes, vi skulle have en meget stor og hemmelig hær, som skulle oprettes i al stilhed. Ja men det har jeg virkelig ikke sagt noget som helst der antydede. Den modstandsvilje, som er den eneste, jeg har grund til at tro på med nogen sikkerhed i dette land, det er tilfældigvis en politisk bevidsthed. Det er det eneste, som kan holde sammen på en modstand i givet fald, og det er den metode, man til sin tid vil komme til at anvende, hvis en sådan tid skulle oprinde. Det er tilfældigvis så vanskeligt at karakterisere på forhånd, at det er fabulerende. Det er den slags, som skabes af opgaven. Et af mine argumenter er, at hvis man tror, man kan løse sådanne problemer forud, så har man faktisk svækket sine muligheder snarere end styrket dem.

Men jeg indrømmer, at vi kommer aldrig til en ende med debatten i nogen som helst harmoni, for forsvarsministerens og mit syn på forsvaret er tilfældigvis komplet og stik modsatte, og vi får svært ved at overbevise hinanden om ret meget.

Forsvarsministeren (Ninn-Hansen): Det kan godt være, vi ikke når til ende med debatten, men det kan være, vi kan nå til ende med det enkelte punkt, som hr. Morten Lange selv har fremdraget. Nu forstod jeg, at det ikke drejede sig om noget, man skulle forberede til en modstandskamp, men man skulle forberede den politisk, således at man havde en god vilje til den tid. Det var altså ikke nogen teknisk forberedelse. Hr. Morten Lange kan måske erindre, at hans partifæller under drøftelse af forsvarslove her efter invasionen i Czekoslovakiet direkte talte om, at man skulle forberede, også teknisk forberede sig til den modstandskamp, der kunne komme, hvis der skulle ske en besættelse, og direkte henviste til, hvad man havde gjort i Czekoslovakiet. Er det det, hr. Morten Lange tager afstand fra med sin bemærkning om, at det bare skal være den gode vilje?

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Denne verden er ikke statisk. Alting udvikler sig. Det gør militærvæsenet desværre også. De foranstaltninger, der skal træffes, udvikler sig ligeledes stadig væk. Det er derfor min opfattelse, at vi ville bringe os selv i en uheldig og forkert situation, hvis vi troede, vi kunne lave en præfabrikeret modstandsbevægelse. Den slags er efter min mening ikke rationelt, ikke klogt og fremmer ikke formålet.

Forsvarsministeren (Ninn-Hansen): Det var jo ikke et svar til mig, men til hr. Morten Langes egne partifæller, der har stået på denne talerstol og siddet i udvalg og talt om en sådan forberedelse. Skal jeg forstå det sådan, at hr. Morten Lange tager direkte afstand fra en sådan forberedelse, der blev omtalt netop med henvisning til Czekoslovakiet?

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Forsvarsministeren kunne formodentlig forstå, hvad jeg sagde, så han

[Morten Lange.]

behøvede ikke at spørge mig igen. Jeg sagde: præfabrikerede modstandsbevægelser er formodentlig ikke fornuftige.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand: (*From*): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Lønningsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af lov om apotekervæsenet. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at *Bilgav-Nielsen* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om udenrigstjenesten. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Bilgrav-Nielsen* har vedkommende gruppe udpeget *Skovmand*, som herefter er valgt.

Medlem af folketinget *Vivike* har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren foretage sig noget for at standse fængsling af børn?“

Medlem af folketinget *Søgaard* har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren oplyse årsagen til, at restauranten i Beldringe lufthavn har stået ledig i ca. 1/2 år?“

Medlem af folketinget *Albertsen* har meddelt mig, at han ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren tage initiativ til, at der snarest foretages en grundig behovsanalyse for plejehjemsbyggeri?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 26. november, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Forespørgsel til statsministeren af Aksel Larsen m. fl.*

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om tillæg til lov om smitsomme sygdomme hos husdyrene.

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov for Grønland om erhvervs-mæssig uddannelse.

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til folketingsbeslutning om nedlæggelse af hjemmeværnet [af *Morten Lange m. fl.*].

Mødet hævet kl. 15.22.

29. møde.

Torsdag den 26. november kl. 10.

Formanden: Medlemmer af folketinget *Niels Mørk*, *Albertsen*, *Bundvad*, *Erling Dinesen*, *Anker Jørgensen*, *Evald Kristensen* og *Bertel Pedersen* har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om de anerkendte sygekassers adgang til at yde tilskud til kiropraktisk behandling.

I skrivelse af 25. ds. meddeler undervisningsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen,

forslag til lov om ændring af lov om uddannelse af lærere til folkeskolen,

forslag til lov om ændring af lov om fritidsundervisning m. v.,

forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler og studenterkursus og